

20B-Hamzatul-Waswl (Hamza Ya Kuunganisha)

همزة الوصل Hamzatul-Waswl – Hamza Ya Kuunganisha:

Ni hamzah inayotamkwa katika neno na haitamkwi (hutoweka) wakati wa kuunganisha na neno la nyuma yake.

Inaitwa 'Waswl' kwa sababu inaupelekea ulimi kuweza kutamka herufi inayoanzia na herufi yenye sukuwn; na kwa sababu hiyo ndio ikaitwa **سَلَّمَ** اللِّسَانِ (sullamul-lisaan - ngazi ya ulimi) kwa sababu inaeleweka kuwa maneno ya kiarabu yote hayaanzwi kwa herufi yenye sukuwn ¹.

Vipi kuitamka inapounganishwa na neno kabla yake:

قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسَلَامٌ عَلَىٰ عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَىٰ

((Qulil-Hamduli-LLaahi wa salaamun-'alaa 'ibaadihi-lladhiyna-stwafaa))

Hamzah katika neno **الْحَمْدُ** na **الَّذِينَ** na **اصْطَفَىٰ** haitamkwi kwa vile yameungana maneno kabla yake. Au sivyo ingelikuwa ni kutamkwa ifuatavyo ambavyo itakuwa ni makosa kwa sababu maneno yatakuwa yanakatwakatwa:

((Qul **Al**-HamduliLLaahi wa salaamun 'alaa 'ibaadhihi **alladhiyna astwafaa**))

Vipi kuanzia kutamka **همزة الوصل** (hamzatul-waswl)

همزة الوصل Hupatikana katika اسم (ism – nomino), فعل (fi'l – kitenzi) na herufi **حَرْف** (harf – herufi) moja tu ambayo ni **لام التعريف** (laamut-ta'riyf - ya kibainishi

¹Waarabu hawaanzi kwa sukuwn na wala hawasimami kwa harakah, hii ni kanuni inayoeleweka katika lugha ya Kiarabu; hii ni kusema kuwa haiwezekani kuanza kutamka neno lenye sukuwn; hivyo basi itapokuwa mwanzo wa neno ipo herufi ya sukuwn, patahitajika hamzah hii ya waswl ili kuweza kulitamka hilo neno..

(ال) ; lakini katika kutamkwa kwake, *i'raab* ya هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) hubadilika kwa kuwa inategemea kile kinachokutana nacho hiyo hamzah.

1- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الْأَسْمَاءِ - Hamzatul-Waswl katika nomino (اسم)

Inaweza kuwa katika nomino za kawaida na zisizo za kawaida.

Katika nomino za kawaida kama مَصْدَر (maswdar - asili ya neno) ya kitenzi kilichopita خماسي (khumaasiy - kitenzi chenye herufi tano) na سداسي (sudaasiy - kitenzi chenye herufi sita) hutamkwa kwa kasrah:

Aayah	Matamshi	Neno
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ ²	iftiraaaa	افْتِرَاءً
إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ ³	ikhtilaaf	اخْتِلَافٍ
وَمَا كَانَتْ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ ⁴	istighfaar	اسْتِغْفَارُ
وَلَوْ يُعَجِّلُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجْلُهُمْ ⁵	isti'jaalahum	اسْتِعْجَالَهُمْ
وَأَصْرُوا وَأَسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا ⁶	istikbaaraa	اسْتِكْبَارًا

²Al-An'aam (6: 140)

³Yuwnus (10: 6)

⁴At-Tawbah (9: 114)

⁵Yuwnus (10 : 11)

⁶Nuwh (71 : 7)

Katika nomino zisizo za kawaida hutamkwa pia kwa kasrah ikiwa itaanzwa kusomwa yenyewe, nayo imetokea katika maneno saba pekee katika Qur-aan yaliyokuja katika mifumo kadhaa.

Linapoanza kutamkwa	Matamshi inapoungwa	Aayah	Neno
ibniy	innab-niy Bonyeza usikilize	وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ أَبْنِي مِنْ أَهْلِي ⁷	ابن
ibna	yaa 'Iysab-na Maryam Bonyeza usikilize	إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ⁸	
ibnata	wa Maryamab-nata Bonyeza usikilize	وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا ⁹	ابنت
ibnatayya	ihdab-natayya Bonyeza usikilize	قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أُنكِحَكَ إِحْدَى أَبْنَتَيْ هَاتَيْنِ ¹⁰	
imri-in	kullum-riin Bonyeza usikilize	كُلُّ أَمْرٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ¹¹	امرؤ ¹²

⁷Huwd (11 : 45)

⁸Al-Maaidah (5: 112)

⁹At-Tahriym (66 : 12)

¹⁰Al-Qaswasw (28: 27)

¹¹At-Twuwr (52: 21)

¹²Neno pekee ambalo هَمَزَةُ الْقَطْعِ (hamzatul-qatw') ya mwisho wa neno inabadilika *i'raab* yake kuwa ima raf'u (dhwammah), jarr (kasrah) au naswb (fat-hah) kutegemea hali yake ya swarf katika kauli.

imru-un	inim-ru-un Bonyeza usikilize	إِنَّ أُمَّرَأَةً هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وُلْدٌ ¹³	
imra-an	abuwkim-raa Bonyeza usikilize	مَا كَانَ أَبُوكِ أُمَّرَأَةً سَوَاءً	
imra-ata	aamanum-ra-ata Bonyeza usikilize	وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أُمَّرَأَتٍ فِرْعَوْنِ ¹⁴	امرات
imra-atayni	min duwnihimum-ra-atayni... Bonyeza usikilize	وَوَجَدَ مِنْ دُونِهِمْ أُمَّرَأَتَيْنِ تَذُودَانِ ¹⁵	au امراة
imra-atun	wa inim-ra-atun Bonyeza usikilize	وَإِنَّ أُمَّرَأَةً خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا	
ithnaani	al-waswiyyatith-naani Bonyeza usikilize	إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ ¹⁶	اثنين

¹³An-Nisaa (5: 176)

¹⁴At-Tahriym (66: 11)

¹⁵Al-Qaswasw(28 :23)

¹⁶Al-Maaidah (5: 106)

ithnayni	thaaniyath-nayni Bonyeza usikilize	إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيًا أَثْنَيْنِ ¹⁷	
ithnataa	minhuth-nataa Bonyeza usikilize	فَأَنْفَجَرْتُمْ مِنْهُ أَثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ¹⁸	اثنتين
ithnatay	wa qatw-twa'naahumuth-natay Bonyeza usikilize	وَقَطَّعْنَهُمْ أَثْنَتِي عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَّمًا ¹⁹	
ismuhu	mim-ba'-dis-muhuu Bonyeza usikilize	وَمُبَشِّرًا بِرُسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي أَسْمُهُ أَحْمَدُ ²⁰	اسم
isma	sabbihis-ma Bonyeza usikilize	سَبِّحْ أَسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ²¹	

2- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الْحُرُوفِ - Hamzatul-Waswl Katika Herufi

هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-wasw) Inapotokezea katika herufi ya التَّعْرِيفِ (laamut-ta'riyf - ya kibainishi ال) hutamkwa kwa fat-hah daima ikiwa msomaji

¹⁷At-Tawbah (9: 40)

¹⁸Al-Baqarah (2: 60)

¹⁹Al-A'raaf (7: 160)

²⁰As-Swaff (61: 6)

²¹Al-A'ala (87: 1)

ataanzia na neno. Ama akiendelea haitotamkwa. Mifano iliyokariri ni katika kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى) :

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ
الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٢﴾²²
إِنَّ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَنَاتِ وَالْقَنَاتِ وَالصَّادِقِينَ
وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَشِيعِينَ وَالْخَشِيعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ
وَالصَّيْمِينَ وَالصَّيِمَاتِ وَالْحَفِظِينَ وَالْحَفِظَاتِ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا
وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا ﴿٢٣﴾²³

Tanbihi:

Kuingiza hamزة (laamut-ta'riyf - ya kibainishi (ال)) katika neno lililo na hamزة (hamzatul-waswl), haiondoki hukmu yake. Hivyo basi huanziwa kwa ال. Ama hamزة (hamzatul-waswl) ya neno hutoweka kwa maana haitamkwi tena kwa sababu limekuwa katikati ya neno. Mfano ni neno الاسم katika kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى):

وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِاللِّقَابِ بئسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ²⁴

Ikibidi msomaji asimame katika neno la nyuma yake kama vile الإختباري (Kisimamo cha mtihani), neno hilo litaanziwa katika hali mbili zifuatazo:

²²Al-Hashr (59: 23)

²³Al-Ahzaab (33: 35)

²⁴Al-Hujuraat (49: 11)

- i. Kuanzia kwa hamzah ya fat-hah اَلِسْمُ (alismu)
- ii. Kuondosha هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) na kuanzia kwa ل ya kasrah لِسْمُ (lismu).

3- هَمْزَةُ الْوَصْلِ فِي الْأَفْعَالِ - Hamzatul Waswl Katika Kitenzi:

هَمْزَةُ الْوَصْلِ (Hamzatul-waswl) inapokuwa katika neno pekee la kitenzi hutamkwa ima kwa kasrah au kwa dhwammah kwa kutegemea *i'raab* ya herufi ya tatu katika neno. Ikiwa *i'raab* katika herufi ya tatu kuanzia kwenye هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) ina fat-hah au kasrah, basi هَمْزَةُ الْوَصْلِ (hamzatul-waswl) hutamkwa kwa kasrah. Ikiwa ina dhwammah, hutamkwa kwa dhwammah.

Dhwammah Katika Herufi Ya Tatu		Kasrah Katika Herufi Ya Tatu		Fat-hah Katika Herufi Ya Tatu	
Matamshi	Neno	Matamshi	Neno	Matamshi	Neno
ushdud	أَشَدُّدٌ	ihdinaa	أَهْدِنَا	iqtarabati	أَقْتَرَبْتِ
uskun	أَسْكُنْ	idhwrib	أَضْرِبْ	intwaliquw	أَنْطَلِقُوا
ubtuliya	أَبْتَلِيْ	infiruu	أَنْفِرُوا	istaghfir	أَسْتَغْفِرُ
u'buduw	أَعْبُدُوا	iswbir	أَصْبِرْ	idh-hab	أَذْهَبْ
usjuduw	أَسْجُدُوا	ikshif	أَكْشِفْ	irtadhwaaw	أَرْتَضِيْ

Isipokuwa: Maneno matano pekee katika Qur-aan ya vitenzi vya kuamuru (أمر) ambavyo vimo katika minyambuliko mbali mbali. Hivi japokuwa herufi ya tatu ni dhwammah, lakini yanapaswa kutamkwa kwa kasrah inapoanziwa. Hii ni kwa sababu *i'raab* ya dhwammah katika herufi ya tatu siyo ya asili bali inatokana na sababu ya uwingi (جمع) wa kuamuru.

Linapoanza kutamkwa	Linapoungwa	Aayah
i qdhwuw	thummaq-dhwuw... Bonyeza usikilize	²⁵ ثُمَّ أَقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونَ
i mdhwuw	wamdhwuw... Bonyeza usikilize	²⁶ وَأَمْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ
i bnuw	faqaalub-nuw... Bonyeza usikilize	²⁷ فَقَالُوا أَبْنِوْا عَلَيْهِم بُنْيَانًا

²⁵Yuwnus (10: 71)

²⁶Al-Hijr (15: 65)

²⁷Al-Kahf (18: 21)

